

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 14/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen och till vissa lagar som har samband med den

Till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

INLEDNING

Remiss

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet remitterade den 15 oktober 2014 regeringens proposition med förslag till lag om sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen och till vissa lagar som har samband med den (RP 183/2014 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande beträffande bestämmelserna om social- och hälsovård.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- äldre regeringssekreterare Tiina Korhonen och överinspektör Hanna Liski-Wallentowitz, arbets- och näringsministeriet

- konsultativ tjänsteman Eveliina Pöyhönen och överinspektör Hanna Nyfors, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Raisa Forsström, Folkpensionsanstalten
- forskare Peppi Saikku, Institutet för hälsa och välfärd
- serviceförmän Helena Määttä, servicecentralen för arbetskraft i Kuopio
- direktör Tuomas Yliruka, social- och hälsovårdsdistriktet i Södra Karelen (Eksote)
- social- och hälsovårdsdirektör Antti Parpo, Raumo stad/ Social- och hälsovårdsverket
- sysselsättningssamordnare Aini Iivari, Salla kommun
- sakkunnig Ellen Vogt, Finlands Kommunförbund.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Lagstiftning om samservice

Utskottet välkomnar att det lagstiftas om sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen. Propositionen förpliktar samtliga kommuner att gå med ett särskilt regionalt nätverk och delta i samservicen för arbetslösa. Inom ramen för samservicen ska arbets- och näringsbyrå, kommunen och FPA bedöma arbetslösa

personers behov av service, planerar service som i sin helhet är relevant med avseende på sysselsättningen av arbetslösa och svarar tillsammans för att sysselsättningsprocessen fortskrider och följs upp.

I dagsläget finns det servicecentraler för arbetskraft som arbetar på frivillig väg och täcker in 124 kommuner med sin verksamhet. När verksamheten nu utsträcks till hela landet behöver myndigheterna inte tillhandahålla nya tjänster.

Arbetsfördelningen mellan myndigheterna och deras befogenheter ändras inte av den nya lagen.

Det är positivt att verksamheten byggs ut eftersom arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden kommer att få bättre service. Med avseende på kunderna är det en klar förbättring att all service finns på samma verksamhetsställe. Utvärderingar av verksamheten vid servicecentralerna för arbetskraft visar att rehabiliteringen och aktiveringen av svårssysselsatta personer har effektiviserats tack vare samservice. Samtidigt har arbetsfördelningen förtydligats och arbets- och näringsbyråerna har därför kunnat fokusera mer på arbetsförmedling. Samverkansmodellen har också haft den effekten att samarbetet och informationsutbytet mellan arbets- och näringsbyråerna, kommunerna och FPA har förbättrats, och överlappande insatser har kunnat undvikas.

Kriterier för kundrelation

För att få samservice måste man ha fått arbetsmarknadsstöd i 300 dagar eller ha fyllt 25 år och dessutom ha varit arbetslös utan avbrott i tolv månader. Ett annat kriterium är att man ska vara i behov av samservice.

Det är enligt utskottet mycket angeläget att personer under 25 år kan hänvisas till samservice redan efter att ha varit arbetslös i sex månader. Då kan man göra en individuell utredning av behovet av samservice redan tidigare och undvika att arbetslösheten blir utdragen och personerna slås ut på arbetsmarknaden. Sektorsövergripande samservice ska börja med en intensiv utredning som får pågå högst tre månader. Under den perioden ska den arbetslöses servicebehov bedömas sektorsövergripande och en sektorsövergripande sysselsättningsplan upprättas i samråd med honom eller henne. Planen ska innefatta den arbetskraftsservice, socialvård, hälsovård och rehabilitering som personen är i behov av.

Det är bra att lagen inte lägger fast längden på kundrelationen. I stället läggs längden fast individuellt utifrån den behovsbedömning som den arbetslöse och myndigheten gör gemensamt. A och O vore att de arbetslösa antingen slussas ut på arbetsmarknaden, in i andra servicesystem el-

ler får sjukpension för att kundrelationerna inte ska bli så utdragna och serviceprocesserna stam- pa på stället.

Hälsovård för arbetslösa

För att förhindra att skillnaderna i hälsa ökar är det av största vikt att också de arbetslösas behov av hälsovård kartläggs under utredningen. Arbetslösa lider oftare av ohälsa än förvärvsarbetande och många hälsorisker ökar när arbetslösheten pågår länge. Risken för att bli utslagen på arbetsmarknaden ökar om sjukdomar och behovet av rehabilitering inte upptäcks.

Hälso- och sjukvårdslagen från 2011 ålägger kommunerna att ordna med rådgivning och tjänster för arbetslösa som annars inte får hälso- och sjukvård. Men alla kommuner har inte hälsoundersökningar för arbetslösa. Syftet med undersökningarna är att bedöma de arbetslösas hälsa, arbetsförmåga och funktionsförmåga, upptäcka och förebygga sjukdomar och hänvisa till vård samt till medicinsk, yrkesinriktad och social rehabilitering. Enligt den nationella planen för mentalvårds- och missbruksarbete ska hälsoundersökningar för arbetslösa också innefatta systematiska bedömningar av psykisk hälsa och missbruksproblem. Om undersökningarna försummas blir besöken på jouren fler och ökar behovet av specialistvård.

Bland de långtidsarbetslösa finns det också personer som har så långvarigt nedsatt arbetsförmåga att de har rätt att få sjukpension på deltid eller på heltid. Därför bör de arbetslösa få sin återstående arbetsförmåga undersökt vid utredningarna för att de som bör hänvisas till pensionsutredning ska upptäckas.

Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Propositionen innehåller ändringar i bestämmelserna om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Förslaget är en tydligare avgränsning av verksamheten till personer som på grund av begränsningar i arbets- eller funktionsförmågan inte kan delta i offentlig arbetskraftsservice eller i arbete.

Det betyder att arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte i linje med sitt ursprungliga syfte är

en sekundär form av socialvård i relation till arbetskraftsservice, om arbetskraftsförvaltningens service inte lämpar sig för de arbetslöse.

Förtydligandet innebär samtidigt att arbets- och näringsbyråerna måste ha kapacitet att serva ännu större grupper av arbetslösa och kunna erbjuda arbetskraftsservice som är lämpad för dem. När kommunen får betydligt större finansiellt ansvar för att långtidsarbetslösa ska få arbete, måste arbetskraftsservicen ha betydligt större kapacitet att tillgodose långtidsarbetslösas behov av service. Utskottet anser det vara nödvändigt att precisera lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, men påpekar samtidigt att det blir ännu svårare för kommunerna att uppfylla sin sysselsättningsförpliktelse, om servicen på arbets- och näringsbyråerna inte fungerar.

Service tillgänglighet

Vidare understryker utskottet att det måste finnas tillräckligt många verksamhetsställen i hela landet för att samverkansmodellen ska fungera. Det kommer att vara betydligt fler som behöver sektorsövergripande samservice, när modellen utsträcks till hela landet och kriterierna för kundrelation ses över. Långa avstånd och kostnader till följd av resor får inte bli ett hinder för att få samservice.

När fler behöver service behövs det större personella resurser. I propositionen sägs det att kundtillströmningen på de nuvarande servicecentralerna för arbetskraft har medgett långvariga och intensiva klientprocesser. Ett av målen med propositionen är att erbjuda allt fler arbetslösa effektiva serviceprocesser. Alla samverkande myndigheter måste få adekvata resurser för att kunna genomföra serviceprocesserna, understryker utskottet. Propositionen understryker vikten av individuell service, men den kan komma i riskzonen om verksamhetsställena är för få och kunderna för många.

Utskottet vill här uttrycka sin oro för hur den kommunala social- och hälsovården ska kunna tillgodose servicebehovet när kundtillströmningen ökar. Kommunerna får i vilket fall som helst större kostnader för personalinsatser när

modellen skrivs in i lag och de arbetslösa måste utredas. Också FPA måste få större kapacitet att tillhandahålla skräddarsydd rehabilitering för långtidsarbetslösa. Det kommer att vara svårt eftersom FPA:s anslag för rehabilitering enligt prövning sänks från och med nästa år.

Det är inte bra för hänvisningen till insatser om de arbetslösa måste vänta länge för att få service när servicebehovet har bedömts.

Hur service ordnas

Det inrättas ingen ny organisation för sektorsövergripande samservice utan verksamheten bygger på samarbete i nätverk med gemensamma kundserviceställen. Lagförslaget tillåter flera olika sätt att ordna med samservice. Nätverkan kan ha olika många verksamhetsställen, men i propositionen är det inskrivet att det måste finnas minst ett verksamhetsställe för samservice i det geografiska verksamhetsområdet för varje arbets- och näringsbyrå. Det är av största vikt att ordna verksamheten så att den kan vara närservice och finns där de servicebehövande finns.

Reformen av servicestrukturen inom social- och hälsovården har en nära koppling till samservice-reformen. När servicestrukturen avancerar är det nödvändigt att utreda hur nätverken för samservice passar ihop med de områden som ska ordna och producera social- och hälsovård. Dessutom måste totalrevideringen av socialvårdslagen och den kommande överföringen av utkomststödet till FPA beaktas när nätverken byggs upp. Utskottet anser det viktigt att verkställigheten av reformen bevakas noga och att uppdagade problem avhjälps med en gång.

Uppföljning

Utskottet anser det viktigt att verkställigheten av reformen bevakas noga och att uppdagade problem avhjälps med en gång.

Ställningstagande

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet beaktar det som sägs ovan.

ShUU 14/2014 rd — RP 183/2014 rd

Helsingfors den 18 november 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Anneli Kiljunen /sd
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Johanna Jurva /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Lasse Männistö /saml

Hanna Mäntylä /saf
Mikael Palola /saml
Terhi Peltokorpi /cent
Hanna Tainio /sd
Anu Vehviläinen /cent (delvis)
Ulla-Maj Wideroos /sv
Erkki Virtanen /vänst
ers. Raija Vahasalo /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.